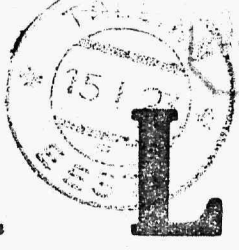

035831

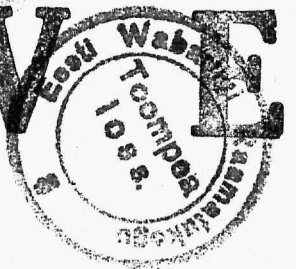
Hind 15 marka

W A

L

W E

ESTI

ILMUB KAKS KORD KUUS

Toimetuse ja talituse: S. Karja t. 18. Tallinnas. Sealsamas tellimiste wastuwõtmine. Kõnetr. 266 ja 348
Kontor on awatud kella 10—3 p.

Nr. 40.

Pühapäewal, 14. jaanuaril 1923.

3. aastakäik

Sisu: „Walwe“ nr. 39 mitteilumise põhjused. — Kiiseliada. — Inglis-Balti laewatehase direktori pühade õnnesoow! — Üks wana küsimus „uuele“ sõjaministrile. — „Sõjaministeeriumi päewaküsimustest“. — Ülemuse jonn. — Unustatud wabadussõda. — Riigiametnikkude palkadest. — Siseministeeriumi „päris-estlastest“. — Riigi 17-miljonilise kaotuse teine lehekülg. — Järjekorraline politsei ohwer Keilas. — Wäikesed ääremärkused.

„WALWE“ NR. 39 MITTEILUMISE PÕHJUSED.

Nagu lugejatele juba teada, konfiskeeriti siseminister Einbundi korraldusel „Walwe“ järjekorraline nummer 39 ära. Põhjuseks pidi olema asjaolu, et selle numbril esimese kaane peal ilmuwad üleswõtted kaitsepolitsei ametnikkude „tegewuse kohta“ awalikku julgeolekut ähwardawad (!).

Selle ettekirjutuse põhjal ilmusid 30. det. 1922. a. öösel kell 2 wälispolitsei ametnikud „Ühiselu“ trükikoja ruumidesse ja panid põhjaliku puhastustöö toime, tinawormid häwitati ära ja kõik trükitud maabrid wiidi kaasa.

Tekib kahtlemata küsimus, mis „awalikku julgeolekut ähwardawat“ sisaldasid siis need pildid ja mis oli nende piltide awaldamise põhjuseks.

Kes wähegi korralikult „Walwet“ on lugenud, see teab, et wiimasel ajal olime sunnitud nii mõnegi kibeda rea meie kaitsepolitsei „tegewusele“ pühendama, kus juures ikka ja ikka olime kriipsutanud, et selle asutuse praegused juhtiwad jõud kaugeltki oma ülesannetele ei wasta, mispärast ka selle asutuse tegewus äärmiselt lonkamas oli. Asi läks isegi nii kaugele, et üks ei uskunud üht ega teine teist, mispärast „geniaalne“ ülemus mikrofooni abiks wõttis ja seda ahju peale ära peites ametnikkude omawahelisi kõnesid kontrollleeris. Kuid ülemus ise hra siseministriga eesotsas ei wäsinud ikkagi kinnitamast, et asjad kõige paremas kor-

ras olla ja et „Walwe“ muud ei tee, kui neid asjata tõrwab. Nii saatis k. p. Tallinna jaosk. ülem hra Liiw toimetusele pika õienduse, mida meie konfiskeeritud numbris awaldasime. Selles oli muu seas rõhutatud, et Tallinna jaoskonna praegused ametnikud ei ole ilmaski tegewuseta aega raisanud, waid kõige energilisemalt riigi julgeoleku eest walwel olnud jne. jne

Et sarnased waielused iseenesest midagi ei selgita, luges toimetus tarwilikuks paar üleswõtet awaldada, mis olid mõeldud wastuseks hra Liwi õiendusele.

Need üleswõtted pidid iga lugejale näitama, et meie praegused k. p. ametnikud tõesti ööd kui päewad kibedasti „tegewuses“ on, kuid kahjuks mitte „riigi julgeoleku kaitsmise“ suhtes.

Need „riigiwastased pildid“ kujutasid ametnikkude joomist kaitsepolitsei ruumides. Ükfl neist kujutas k.-p. ametnikkude „tegewust“ iseäranis tabawalt: K.-p. Tallinna jsk. ülem hra Liiw seisab põlwili, käed raudus, pea on mingisuguse paku peale asetatud, ametnik J. seisab hra L. taga ja on kirwegaga ta pead maha raiumas. Nurgas, käed taewa poole, põlwitawad kaks naisterahwast, kuna kolmas ametnik G õpetaja mantlis neile armuandmise palwet loeb. Keskel seisab ametnik L. mingisuguse riistapuuga laskestaw. Kõik see jant sünnib kommunistide käest ära wõetud punase lipu all pealkirjaga: „Kõigi maade töölised ühinege. Elagu III. kommunistline internatsionaal!“ Sarnane wigurdamine ametli-

kus ruumis on meie arwates täiesti lubamata, pealegi kui nad ise seda wigurdamist weel heaks arwasid pildistada, kuid, nähtawasti, mitte kõik ei ole meiega ühel arwamisel ja leidsid, et sarnane wigurdamine sünnib „awaliku julgeoleku“ huwides, mispärast ka selle awalikkuse ette toomine täiesti keelatud peab olema. Samal päewal ilmusid toimetuse ruumidesse prokurööri esitaja ja kuus-seitse kriminaal ja kaitsepolitsei ametnikku. Nende ilmumise põhjuseks oli k. p. Tall. jaosk. ülema Liwi kaebtus, et temal olla 1. a. septembrikuul ära warastatud tshumadan „wana ülikonna ja piltidega, mis nüüd „Walwes“ ilmuma pidid.

Et Liwi „püksa“ toimetusest kätte saada, pandi wäga põhjalik läbiotsimine toimetuse ruumides ja toimetaja korteris toime, isegi toimetaja taskud ei jäetud läbiwaatamata. Kõik paberid waadati kriminaalpolitsei poolt üksikasjaliselt läbi, kuid otsitawaid „pükse“ ikkagi ei leitud. Selle asemel wõeti ära kümme-kond „dokumenta“, mida iga lehe toimetuses wist saada wõiks. Algupäralistest dokumentidest ehk õigem teisenditest, mis „kairowäesse“ puutusid, wõeti ära mõned tõendused hra Kalmi poolt walmistatud konserwide kohta ja polk. Rotbergi hobuse toitmise kohta. Mis teistesse puutub, siis olid need harilikud ärakirjad. Peale toimetaja korteri puistati ka A. Pacheli, J. Leppa, A. Waga ja M. Waarmani korteris wastawad kohad läbi ja hra J. Pitka kirjutuslaua sahtlid. Kuid, mis ikka leidmata jäid, olid hra Liwi wanaid „püksid“.

Toimetajal tuli selle päewa õhtust kunni järgmise päewa õhtuni kriminaalpolitsei ruumides igasuguste küsimuste peale wastust anda. Wahepeal sai toimetaja ka tunnistajaid ette tuua, kes tõendada wõisid, et need kurikuulsad „püksid“ olla kommunist Liinkhorsti jalas nähtud ja et see tshumadan, mis hra Liwi isiklik omandus pidil olema, oli W. Kingisenpa protsessis asjatõendusena wiimase korterist kaasa toodud. Kuid weel imelikum on see, et hra Liwi „wargusest“ ainult nüüd, kui pildid ilmuma pidid, kriminaalpolitseile teatas, ehk küll sellest pool aastat mööda oli(!). Kõik see jätab igatahes sarnase mulje, et see süüdistus ainult selleks ette wõeti, et toimetuse sahtlitesse peaseda.

Igatahes sarnane samm ei tee meie kaitsepolitsei juhtiwale ametnikule sugugi au. Kõige selle põhjal esines toimetaja kohtupalati prokurööri ees kaebtusega

hra Liwi walekaebtuse eest wastutusele wõtta.

Mis puutub „Walwes“ ilmunud artiklitesse, mis ka riigi julgeolekut pidid ähwardama, siis wõis see ainult artikkel „Lennuwäe saladuste“ kohta käia. Selle asjas paistab aga see kõige imelikum, et teistele ajalehtedele lubati Riigikogus sots. dem. arupärimise puhul lennuwäe asjus sõna wõtta, kuid „Walwe“le ei arwatud seda tarwilikuks, sest midagi „saladust“ riigi julgeoleku ähwardamise mõttes see artikkel ei sisaldanud. Meie arwates on see igatahes sõnawabaduse wägistamine, millega kuidagi leppida ei tohi ja ei saa.

„Walwe“ on seni ikka oma põhikirja piirides tegutsenud, missugune põhikiri ka rahukogu poolt 12. aprillil 1920. a. kinnitust leidis. Selle põhikirja järgi on „Walwe“ eesmärk ja ülesanne walwata, et raskete wõitluste ja suurte ohwrigate wõõraste wägiwallast wabastatud Eesti wõiks kaswada tõeliseks wabade kodakondsete õigusriigiks, kus wabadust ja õigust puutumataks peetakse, seadusi austatakse.

Selle eesmärgi teostamiseks: 1) walwab liit, et igasugused riigi ja rahwa huwide wastased teod, nagu riiklised kelmused, altkäe maksuwõtnised jne. awalikkuse ette toodud ja karistatud saaks; 2) astub wõitlusesse riikliku ja seltskondliku elu igasuguste wäärnähtuste vastu, nende kõrwaldamiseks samme tehes walitsuse, omawalitsuse ja seltskondliste asutuste ees, kui ka töötades ajakirjanduses ja elawa sõnaga, et Eesti seltskondliku arwamise terwendawa mõju abil oma sihtisid teostada.

Oleme seni korralikult oma ülesannet täitnud ja nii mõnegi hea miljoni riigile päästnud, kuid nüüd tahetakse mõnelt poolt suukorwi pähe ajada, et tumedatel isikutel parem oleks oma musta äri edasi ajada. Selle vastu aga wõitleb „Walwe“.

WÄISELIAADA.

Rohkesti on meil seni olnud walitsuse kriisid, küll osalisi, küll täielikke, kuid praegu päwakorral olew kriis trumpab oma isewarki põhjuste poolest kõik siamaalsed üle. Ei ole halli taewa all küll waremalt midagi selletaolist weel olnud ja waewalt, et ka olema saab. Jällegi omapärasus! Pole siis ka imestada ühtki, kui sündmus sellekohaselt wäljamaa ajakirjanduses elawat tähel-

panu ja hindamist leiab. Eesti tutwustamises, millest ikka rääkida armastatakse, oleme sellega siis ka sammu edasi astunud, kuigi kahjuks mitte soowitawas mõttes.

Prantslastel on kõnekään „milline kära ühe kanamuna pärast“, meie oludes peaks see nüüd kõlama — „milline kära ühe riigiwarga pärast!“ Jah, Bernhard Kiisel on „päewakangelane“, kes erilise tähelepaneku osaliseks saab. Sakslastel oli oma kultuurilisem „kuulsus“ (mitte riigiwaras) — „Köpenicki pealik“, meil aga Bernhard Kiisel. Tema sätuse pärast murravad walitsusliikmed oma pead, saavad hakkama isegi riigi põhiseaduse rikkumisega, tekitatakse kergel käel kriis, tagantjärel jagatakse ametlikka seletusi, raisatakse Riigikogu aega jne. Ühe sõnaga, kogu rüklane aparaat näib Kiiseli ümber keerlema. Wabadust, mitte täielikult: Samal ajal kui riigiwaras Kiisel pograst armulikult välja lastakse, on siseministeeriumi kaitseaparaat ühe ametniku isiklites huwides ametis wanade warastatud (?) pükste otsimisega, mida läbiotsimiste teel arwatakse leida nii mitmete wabadussõja päiwilt tuntud isikute juures... Igatahes õige huwitaw ja sümboolne ajas kokkulangemine. Mitte ainult nõukogude paradiis pole nähtawasti kõikwõimaluste maa, waid ka demokraatiik Eesti wabariik pränteerib selle peale oma lakkawa korrupsiooniga.

Kes on siis õieti Bernh. Kiisel? Enne wabadussõda tundmata suurus, waene mees. Sõja ajal läks sel onupojal korda kaubandus-tööstusministeeriumi väliskaubanduse osakonna juhatajaks peaseda. Selles ametis wõltsis ta oma sisselulekute kasuks kaubalitsentsi (wäljaweo lubasid) ja tõusis riigiwargana mitmekordseks miljonäriks, kellel kapitaal jätkus sadandete tuhandetega kergel käel ümberkäimiseks. Kelmused tulid aga hiljem awalikuks, mees sattus kohtupingile ja 1921. a. detsembrikuul mõistis Tallinna-Haapsalu rahukogu B. Kiiseli wiieks aastaks wangiroodu.

Oma karistusajast oli Kiisel sellega siis ära istunud kõigest ühe aasta. Juba mullu suwel olla temale armuandmise küsimus eelmise walitsuse koosolekul harutusel olnud, kuid tagasi lükatud. Praegune J. Kukke ministeerium on aga märksa armulisem: kohtuministri J. Reichmanni wastuseismise peale waatamata otsustati B. Kiiselile armu anda ja on see otsus ka juba „Riigi Teatajas“ awaldatud. Selle sammuga ei suutnud kohtuminister mitte leppida ja andis lahkumispalwe ära. Nõnda tekkis riigiwarga pärast walitsuse kriis (kuulmata lugu!), mis praegugi alles weel lahendamata. Kuid mitte ainult kriis ei olnud selle jandi tagajärjeks,

waid isegi põhiseaduse rikkumisega saadi toime. Põhiseaduse § 66 järel peawad kõik walitsuse poolt antawad aktid kandma riigiwana, wastawa ministri ja riigisekretääri allkirja. Kuna wastaw minister — J. Reichmann — allakirjutamast keeldus ja järeletulejat, kes walmis oleks oma nimega seda lugu kinnitama, ära oodata ei raatsitud, siis on otsus awaldatud põhiseaduse wastaselt ainult kahe allkirjaga.

Ajakirjandus ja seltskond on selle walitsuse sammu wastuwõtnud ühemeelse kibeda arwustamisega. Isegi walitsusele lähedalseswad lehed pole põhjust leidnud kaitsmiseks katsetki teha. See oleks kujunenud olukorras ka üliraske samm; sest tingimata satutaks wastolusse seltskonna õigustatud pahameele awaldusega, millele nüüd nii ootamatalt hoop näkku antud. Igatahes jääwad seni täitsa tumedaks need motiivid, mis walitsuse otsuse tingisid ja tuleb huwitusega äraoodata ligemat sõelumist. Sotsialdemokraatide healekandja „Tulwik“ aga teab jutustada järgmist sensatsioonilist uudist: „Üks daam, kes Kiiselile väga lähedal, on enne seda, kui walitsus Kiiselile armu otsustas anda — paljastustega esile ähwardanud tulla, mis mõnele väga kõrgel kohal olijale rasket peawalu pidanud tooma. — Kõige rohkem on Kiiselile armuandmise otsustamisel tööerakonna ministri hra Kaarna pea walutanud. Ta olnud „armuandmise hingeks“.

B. Kiiseli kõrwal leidis armuandmist weel ka kelmuste pärast süüdimõistetud intendant Wende. Wiimane on sellest sammust nähtawasti sedawõrd tagant ergutust leidnud, et ajalehed kohe peale selle tema uutest „kombinatsioonidest“ ja kohtu alla andmisest teatada wõisid.

Kui kõigi nende nähtuste juure weel arwame sõjaministri ettepanekul walitsuse otsuse sõaegse „kuulsa“ warustuswalitsuse ülema polkownik Reimanni, kes waheajal täitsa ärialal tegutses, uuesti sõjateenistusse wõtmise, siis saame lubatud uuest „majanduspoliitkast“ küll üsna kurwa pildi.

Weel ühest nähtusest ei saa waikides mööda minna. Kuigi walitsuse samm nii väga ühemeelset hukkamõistmist leidis, siiski ei arwanud ükski Riigikogu kodanline erakond heaks küsimuse algatust oma peale wõtta, waid lasti rahulikult isesotsidele osaks saada hea juhus, kasutada seda eestkätt ainult agidatsiooni wõttena.

Sarnane waikimise poliitika ei too rahwa silmis igatahes mitte kaasa poolehoidu, waid kõigutab seda tuntawalt ning tekitab umbusaldust. See on aga wesi riigiwaenuliste elementide wesikile. P. S.

INGLIS - BALTI LAEWATEHASE DIREKTORI PÜHADE ÖNNESOOW!

Ühe eelmises „Walwe“ numbris peatasime pikemalt meie suurema „Inglis-Balti tehase“ juures, kus kartust awaldasime, et kõik see kurbmäng ainult sellega lõppeda wõib, et tehaste direktor „inglane“ de-Ramer väljamaale jalga laseb ja töölised wanajumala hooleks jäetaks. Et meie kartus mitte põhjendamata ei olnud, seda kinnitab esiteks tehase pea-direktori naiw-lapselik „lahkumise“ päewakäsk, mida allpool awaldame.

17. detsembril 1922. a.
Päewakäsk nr. 103.

Täna, minule usaldatud Tallinna laewaehituse tehase territooriumilt lahkudes, wäljamaale sõidu tõttu seltsi juhatuse poolt minule lubatud jõulu puhkusele, — terwitan kõiki meie seltsi huwide poolehoidjaid tehase ametnikka ja töölisi eeltulewate jõulupühadega, soowides neid rõõmsasti, lõbusasti ja ilma mureta mööda saata ja loodan tagasi sõites eest leida niisama terwet ja julget meeoleolu, mis kindlustab meile edaspidise üheskoos töötamise kauaks ajaks.

F. de Ramer,
tehase pea-direktor.

Naiw direktor, kes ise jõulupühi wäljamaal muidugi „rõõmsasti, lõbusasti ja ilma mureta“ mööda saadab, arwab wist, et töölised samuti aega saawad mööda saatma; ehk küll tema kui wabriku direktor kõige paremini peaks teadma, et töölised oma jõulu palgast kergesti wõiwad ilma jääda.

Seda kinnitab ka „Waba Maa“ 21. dets. — „Nüüd on tööliste jaoks ainuke pääsetee, et walitsus neile palkade maksmiseks appi tuleks...“

Asi läheb päewpäewalt ikka hullemaks, mille tagajärgi ette näha lihtsalt wõimata on.

Nii kirjutab „Postimees“ 22. dets. s. a. täiesti õigustatult: „Nii siis, wabariigi walitsus on oma eilasel koosolekul otsustanud „Inglis-Balti laewaehituse tehased“ **sekwestreerida**. Ei olewat enam muud teed wälida jäänud, sest seisukord wabrikus olewat wiimase piirini katastroofiliseks muutunud.“

On selgeks saanud, kui wähe oli põhjust kohtu informeerimise kaudu endisel walitsusel oma mõju awaldada ainult selleks, et kindlustada mingisuguse „kompaniile“ endise Wene-Balti tehaste määratud warandused. Ja see kompanii ise? Nagu nüüd selgunud, on selle taga seisnud Inglise suur-

firma Wikers'i poolt kindlustatud mitmed kümned miljonid lihtlast ära auranud. Ära auranud, ilma et tehased oleks saanud tööwalmis seada. Umbes nii ära auranud, nagu ei oleks neid olnudki.

Nagu näha, on tehaste küsimuse asjus kõigest hoolimata talitatud täitsa lubamata wiisil, mille tagajärjel koguni riigi huwid hädaohtu on sattumas. Nagu teada, olid I.-B. tehaste käes suuremad tööd, millele laialdane tähtsus, nagu Wene wedurite parandamine ja Naroowa raudsilla ehitamine. Neid töid ei suutnud tehas wiimase ajal enam teha. Sellega tõusewad riigil suured nõudmised tehaste wastu. Ühikasi kannatavad selle all, et tehased mitte korralikult ei tööta, raskesti meie üldised rahvusmajanduslised huwid. Lohakuse tagajärjel, kui mitte rohkem öelda, peab suur hulk töölisi just kesk talwe ilma leiwata jääma. Korraliku talitamise juures oleks aga tehastel wõimalikuks saanud suurel määral oma maa tarwidusi täita, mõnel alal koguni täielikult. Weel enam, tehastel oleks wõimalik olnud wõõramaa töid tehes hulk wälisraha sisse tuua.

See kõik aga on teiseks muutunud ja ainult sel lihtsal põhjusel, et sarnane hüglattewõte, nagu seda oli Wene-Balti laewatehas, usaldati täitsa nõrgal jalgal seiswa ja pealegi tundmata kompanii kätte. Tehased jäid tööwõimetuks, raisati ainult hulk aega ära ja wiimaks akti asi niikaugele, et walitsus on sunnitud sekwestrit wälja kuulutama. See on harukordne hädaabinõu, mida riik wõib tarwitada ainult äärmistel juhtumistel ja erakordsetel aegadel.

Meie mäletame wäga hästi weel, kuidas riigi loomise ajal, sõja algul, walitsus oli sunnitud üksikutel juhtumistel, et riigi olemasolu päästa, wiimase abinõu, ettewõtete sekwestreerimise poole pöörama. Sama hästi mäletame ka, missugust rahulolematust sarnane „rööwimine“ tekitas. Ja selle rahulolematuse awaldajad kuulusid suuremalt osalt kõik nendesse ringkondadesse, kes praegu I.-B. laewatehaste katastroofile õige lähedal seisawad. Wähe sellest, see rahulolematust muudeti kisaks „ülekohtu“ wastu ja teda tarwitati ära poliitiliseks kihutusabinõuks.

Nüüd on aga samad ringkonnad walitsuses olles, rahu ajal ja kõige soodsamatel tööstuse arenemise tingimistel siiski asja nii kaugele wiinud, et wabariigi walitsus wahele peab astuma, wastasel korral jääksid tuhanded töölised tööta ja leiwata ning

tõusksid rahutused. See on ainuke asi, mida meie „ringkonnad“ kartma näiwat.

Kuid küsimus on, kas see asi niisama lihtsalt ennast lõpetada annab.“

Seda küsime ka meie. Igatahes sarnane uisa-päisa talitamine meie maaliidu tuusade poolt ei räägi kaugeltki nende riigitarkusest, ennen juba aga miskist muust.

H...o.

—o—

ÜKS WANAKÜSIMUS „UUELE“ SÕJAMINISTRILE.

Asi puutub Soome wabariigi kodaniku Mikko Rikone'sesse.

Tähendatud isik wõttis Eesti wabadussõjast osa kui wapper sõjamees. Tuli raskel ajal wabatahtlikult Soomest meile appi. Ja nüüd käib mees kui tõega kiusatud, isegi Tallinna Sõdurite kodu majawanem al.-kapt. Pinding ei anna ööd puhatagi, olgu küll et R. Narwas, Tallinna oli tulnud, kui Eesti sõjawäelane, kuid teenistuse wabastamise dokumendi mitte temast rippuwatel põhjustel kätte saanud ei olnud. Laseme dokumendid rääkida, siis selgub asi iseenesest.

Tunnistus.

14. juulil 1922. a.

I. diwiisi laatsareti ülemarst al.-polk. Wawidowski attestatsioon Soome alama wanem alamohwitseri Mikko Tooma p. Rikonen teenib I. diwiisi laatsaretis 11. aprillist 1922. a. saadik. Wanem alamohwitseri aunime sai 1919. a. Eesti sõjawäe korralduswäituse poolt Eestisse tuleku ja siin sõjawäkke astumise puhul. Eesti sõjawäe teenistuses I. jalawäe polgus 1. aprillist 1919. — 16. I. 1921. ja kindluse suurtükiwäe gruppe 8. weebruari 1921. a. kuni 5. nowembrini 1921. a.

Rikonenil on kindel iseloom, tugew tahted, hästi arenenud kohusetunne, hea arusaamine, wilunud reateenistuses samuti ka majanduslistes asjades energiline, hea korralduswõime, hästi distiplineeritud, aus, riigiwarandusega ümberkäimises kokkuhoidlik, terwe, sõjategewusest ja lahingutest osa wõtnud, 1. aprillist 1919. a. kuni sõja lõpuni I. jalawäe polgus. Kõige teenistuse aja laatsaretis on Rikonen ennast täitsa korralikult ülewal pidanud ja mingisuguseid karistusi laatsaretis kandnud ei ole.

I. diwiisi laatsareti ülemarst
(allkiri).

Niisugune eeskujulik kangeline, wapper sõjamees on Mikko Rikonen tema ülemuse attestatsiooni järel. See oli kogu aeg. Siis

aga ei saa Mikko Rikonen enam waikida neist seadusewastastest tegudest, mis laatsareti majanduses korduvalt pidawat riigi waranduse suhtes ette tulema. Ta teatab neist ülemusele. Ka küsib ülemuselt: kas tohib laatsareti weltweebel Teppomees neli lehma pidada ja kui juhtumisi „loomad“ hobuste moonu peaks himustama, mis siis tuleks teha? Weel küsib M. R., kas on teada wiiest suurest wask wannist, mis sõjapäewil Narwast Tallinna olla „ewakueeritud“ ja nüüd küsiwat üks kui teine sõdur, kas need wannid ehk wast laatsareti omad ei olnud? Ja weel nii mitugi asja.

Selle tagajärjel siis tulnud Rikonenit ja Teppomehe wahel tüli, mille tagajärjel R. olla tahetud Narwa jões ära uputada, suutnud aga weel eluga jõest wälja ujuda.

30. sept. 1922. a. ilmub päewakäsk: „Mikko Rikoneni sõjawäe teenistusest, kui mitte kõlbulikkude, wabastada.“

Kuidas äkki Mikko Rikonen kõlbmataks muutus, on temale täiesti teadmata.

Narwast, ülemuse dokumentidega, sõidab Mikko Rikonen Tallinna korralduswalitsusse. Kui Soome alam, saab ta sealt wabastuskirjad.

Mees tuleb Tallinna. Asi wenib. Korralduswalitsus ei wabasta weel. Mikko Rikonen wõtab seni korterit kohalikus Sõdurite kodus. Meie teada on Sõdurite kodu just selleks otstarbeks sissesetatudki, et sissesõitnud sõduritele ööaset saada wõiks. Sõdurite kodu majawanem al.-kapt. Pinding kihutab aga mehe lagedale. Ei küsi kellestki. Olgu soomlane, kelle suhtes rahwuswaheline wiisakus juba ei lubaks nii järsult toimetada.

Järgnew tunnistus kinnitab seda:

„Wälja registreeritud Mikko Rikonen ei allu enam sõjawäe wõimudele ja kui eraisikul ei ole õigust Sõduri kodus peatada.“

19. X. 22. al.-kapt. Pinding.“

Siit läheb linna mööda hulkuma. Ei ole kusagil peawarju. Küsib, palub ühelt, kui teiselt, kõik ruttawad, lööwad käega. Mõni juhatab linna waestekomiteesse, teine linna öömajasse jne. Lõpuks läheb R. sõjanimitseriumi sõjawägede staabi kantseleisse, kust temale järgmine tunnistus wälja antakse, mille põhjal lõpuks R.-le õigus on Sõdurite kodus korterit saada.

20. okt. 1922.

nr. 4979.

Tallinna Sõduri
kodu wanemale.

Et selle ettenäitajale Soome wabariigi kodanikule Mikko Rikonen kes Eesti sõjawäe teenistusest wabastamiseks Tallinna

on saadetud, weel Sõjawägede staabi poolt wabastatud ei ole, tuleb temale kuni wabastamiseni luba anda Sõdurite kodus elamiseks.

Kantselei ülem (allkiri).

Sekretäär (allkiri).

Nii talitab sõjaministeerium nende kangelastega, kes kõige raskematel päewadel esimestena meile appi tõttasid. Nähtawasti ei tohi aus olla, siis katsutakse sinust igatpidi lahti saada, mis käesolewal juhtumisel ka weel kord kinnitust leidis, kuna „armee-lased“, nagu Dawidowsky, Toilow, Stein rahulikult teenima jäetakse.

Kas „uus“ sõjaminister on wana sõjaministri tegewusega rahul?

Loodame, et wärsked tuuled kord ka meie kurikuulsas sõjaministeeriumis puhuma saawad.

A. A.—tm.

—oo—

„SÕJAMINISTEERIUMI PÄEWAKÜSIMUMUSTEST.“

Sarnase kõlawa pealkirja all töid ajalehed hiljuti „jutuajamise“ hr. Sõjaminister kindral Sootsiga. Et see „informatsioon“ oli esimene peale kriisi, siis wõidi arwata, et herra minister õnnelikult uuesti wanale toolile püsima jäädes ehk ka heaks arwas oma kawatsustest põhjalikumalt rääkida nii tegelikust kui ka põhimõttelisest külgedest. Seda oldi õigustatud lootma ka sellepärast, et kriisi kestwusel sõjaministeerium muu seas parteidewaheliseks kõneaineks ja tüliõunaks oli ja kodanikkudel täitsa teadmata, missugustel alustel lõpuks siiski kokku lepi ja missugused tuuled puhuma hakkawad.

Loodeti, kuid pettumus pidi walminema suurem warematest. Kuulge ainult, missugused need põlewad päewaküsimused on ja kuidas neid „seletatakse“. Sõjawäes olla aasta jooksul 13 enesetapmise juhust olnud. Igatahes kohutawalt suur arw, mis tõsisemalt põhjuste juurdlemistele peaks kihutama, sest süüdi selleks wõiwad olla ainult erakorralised põhjused. Hr. Soots leiab aga üsna lihtlase seletuse — isiklised põhjused. Imelik küll, kudas need sõjatu-lest läbikäinud mehed siis nii sentimentaalseteks on muutunud, et endid õnnetu armastuse pärast nüüd korruga mahalaskma hakkawad.

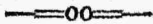
Hobuste registreerimise puhul ilmutud nurina waigistamiseks seletab „põllumees“ hr. Soots, kannatada saanud tõsistele põllumeestele, et noori, alles 3-aastaseid, hobuseid sellepärast registreerimisele nõutud,

et need loomad wõida kuni järgmise registreerimisega „täicealisteks“ saada. Wanu hobuseid olla aga tarwis olnud ülewaatustele talutada wanaduse kindlaksmääramiseks komisjoni poolt, sest hobuste passid polli mitte küllalt usaldatavad dokumendid. Ometi aga kuuleme, et „sõbramehe poolest“ kaunis suurel määral just ainult passi „ettefoomisest“ nii mõnelgi pool üksikutele küllalt olla olnud.

Sõjawäe terwishoiu peawalitsuse tarwikkuse toonitamise ja uue sõjawäe marsi demonstreerimise seletusega lõppeski seekordne jutt. Rohkem mitte midagi! Palju oleme meie nüüd nende uudiste läbi targemaks saanud? Ja mis wõime järeldada sõjaministeeriumi tulewase juhtimise kohta? Mis muud, kui et see sündima saab endises toonis ja waimus. Õhupuhastust pole kriis nähtawasti mitte kaasa tuua suutnud, kuigi tööerakonna healekandja „Waba Maa“ tagantjärele kurjustades kursi muutnist nõuab ja töötab. Aga sõnadel, ka kõige kibedamatel ja õigustatumatel on selle ministeeriumi juhtimise kohta ikka nulline mõju olnud.

Tahtmatalt pöördub mõte küsimusele — millal saame walitsuse deklaratsioonis lubatud seadluse sõjawägede tehnilise juhutamise eraldamise kohta poliitilisest juhtimisest, kusjuures wiimane ülesanne eraisiku kanda langeks. Selle punktiga wõitis hr. Soots kriisis ja jäi ametisse edasi. Huwitaw nüüd, kes mainitud seadluse wäljatöötamisele asub? Kas ainult sõjaministeerium oma ette? Siis wõime küll kaua oodata, sest mis põhjus oleks küll rutata. Ja mis see olema näibki. „Kajas“ seletab keegi (wõime arwata, kel seekord julgust pole jatkunud täie nimega esinemiseks), et hr. Jaan Soots juba ollagi see kutsutud ja kõigiti nõuetele wastaw poliitiline juhataja, eraisik, sest, waadake, tema ei kuuluda üldse mitte tegew-sõjawäe ridadesse, waid wiibida reserwis. Arusaamataks jääb sarnasel korral ainult, mis õigus hr. Sootsil on siis ennast kindralmajoriks nimetada, ilma sõna „reserw“ ette lisamata! Samas ar tiklis, mõni rida allpool, püütakse uskuma panna, et ikkagi sõjaministeeriumi esotsas igal alal ainult sõjawäelane kohane isik tohib olla. Saa sellest pudrust nüüd täie mõistusega aru! Ühtlasi antakse ridade wahelt ka mõista, et hr. reserwi kindral tegewas wäes Jaan Soots Eesti sõjawäe korraldamisest nõus on ainult ministrina osa wõtma, wastasel korral aga loobub. Artikli lõpus

toonitatakse, et uue korralduse seadust olla ikkagi võimata kiires korras anda. Sõjamineisterium olla nagu nii juba palju tähtsaid seaduse-eelnõusid walmistanud ja pealegi ei olla ka teiste ministeeriumide organisatsioon veel lõpulikult välja kujunenud ja kuidas siin ikka sünnis on etteruttama hakata. Kindr. Sootsi juhtimisel ei näe asjad üldse kalduwat awaldama kiireks käiguks. Nii pandi hiljuti pika ootamise järel maksma wäeosade ja osalt ohwitseride aukraadide uued nimetused. Wiimase seadluse põhjal kaotati alam-kapteni aukraad ära. Et aga aukraadides liikumine 1920. a. 1. maist saadik seismas on uue seadluse ootel, mida aga tänapäewani nähtud pole ja mis ka ülewalmainitud seadlustega ühel ajal ei ilmunud nagu see loomulik oleks olnud, siis on tekkinud nüüd kaunis täbar olukord. Alam-kapteni seadluse järel ei peaks enam sõjawäes olema, aga ometi on. Ühe sõjaga — üks suur kogu ex-inimesi. Millal aga ülendamisega algust jõutakse teha, taewas seda teab. Wist aga küll mitte veel nii ruttu. Hr. Sootsil on seni ehk „tähtsamate“ asjadega tegemist. Alles mõne päewa eest wiidi läbi kah üks suur „uuendus“! Kästi nime mitte enam aukraadi taha kirjutada, waid ette (peale) ja nime ette ka veel ristinime esimene „bookstaf“.

ÜLEMUSE JONN.

„Walwes“ nr. 36 artiklis „Sõjawäes walitsewad bürokraatide õilmed“ katusime dokumentide waral kindlaks teha, missugune korralagedus asjaajamises meie asutustes walitseb. Küsimus, mida wiie minuti jooksul äraotsustada wõis, nõudis selleks poolteist kuud ja nagu nüüd kuuleme, ei ole küsimus sugugi äraotsustatud, waid igapäewaga muutub keerulisemaks, peajasjalikult ülemuse jonnist pärast. Asja tähtsuse pärast oleme sunnitud lugejatele veel kord terwet asjakäiku meele tuletama, ühtlasi ka wäeosa äranäidates, kus sarnaselt talitada wõidakse.

Augustikuul s. a. pöörab 10. jalawäe polgu wanem arst toidustaja roodu ülemale poole, et polgu welsker, kel 16-hammast puuduwad, saaks toiduained eraldi välja antud, sest ta ei saa harilikku sõduri toitu süüa.

Rooduülem saadab septembrikuul wälikirja agasi, kus teatab, et toidustaja rood wõib toiduaineid r. w. kätte anda ainult

polguülema loaga, mispärast tuleb polguülema nõusolek muretseda.

4. septembril saadab polgu wanem arst endise kirjawahetuse ühes oma rapordiga polguülema otsustamiseks. 6. septembril saab wanem arst polguadjutandilt kirjawahetuse tagasi ühes järgmise polguülema resolutsiooniga: „Tuleb tõeks teha, kas welsker X. nõudmine küllalt põhjendatud on.“

Imelik! Polgu wanem arst, kellel omal alal kogemused ei puudu, tõendas juba, et inimene ei saa harilikku sõduri toitu süüa, kuid nähtawasti ei usalda polguülem wanema arsti ja nõuab veel tõendusid.

22. septembril saadab wanem arst polguülema endise kirjawahetuse ühes uue raportiga tagasi, kus kinnitab, „et welsker X. puudub 16 hammast, mispärast temal täiesti võimata sõduri toitu süüa,“ ja et rood väljaspool Tallinnat wiibib, kus kuidest produktidest toitu on võimata walmistada, siis arwab, et kõigekohasem oleks welskerile toiduraha välja anda.

Lugeja ehk arwab, et nüüd on loril lõpp. Polguülem sai õienduse ja otsustas asja ära, ega muidu ta siis oleks tõendusid nõudnud.

Kuid ei!

29. septembril teatab polgu adjutant polguülema käsul wanemale arstile, „et ajateenijatel sõjawäelastel ei ole õigust sarnastel juhtumistel toiduraha saada. Haiged sõdurid tulewad sõjawäe teenistusest wabastada, milleks teatud kord ettenähtud on.“

Polguülem oleks seda juba enne pidanud teadma, aga mitte ülearuseid tõendusid nõudma.

5. oktoobril saadab polgu wanem arst kõige kirjawahetuse ühes welskeriga sõjawäe haigemaja arstide komisjonile, kus palub welskeri terwislist seisukorda järelewaadata. Welsker waadatakse järel ja komisjon teeb järgmise otsuse:

„Hammaste puudumise pärast käib haige riwitu teenistusse.“

Tähendab, isik, kui welsker oli juba riwitu teenistuses, ja nüüd kinnitas komisjon seda veel kord omalt poolt, kuid ega welskeri seisukord ikkagi veel ei parane nud.

Polgu wanem arst, et lõpuks selgusele jõuda, pöörab nüüd otsekohe sõjawäe terwishoiu walitsuse ülemale poole järgmise raportiga:

Sõjawäe terwishoiu walitsuse ülemale.
Raport.

Juurelisatud kirjawahetust (mis juba 7 lehte suur. Toimetus.) ettekandes palun

Teid seisukohta wõtta, kas on wõimalik welsker Æ.-le toiduraha ehk kuiwade produktide wäljaandmine, sest nimetud welskeril puuduwad 16 hammast ja on p. 54 lit. A põhjal riwituks tunnistud.

Eitawal korral jääks hammaste pärast riwituks tunnistamise tagajärjed küsitawaks.*

Samuti palun selgitust, kas on wõimalik r. w., kellel weriwaesus, kopsu ehk maokatarr, mis kergema toidu saamisel parandaw, kuid hariitku sõduri toidu juures raskemaks muutub, toidu rahale ehk kuiwadele produktidele ülewimmine, kui wiimane r. w. teenistuskohuste täitmist sugugi ei takista. Lisa kirjawaheetus 6 lehel.

(Altkiri.)

14. oktoobril saadab sw. terwishoiu walitsuse ülem wastuse: „Toiduraha wõib ainult w ä e o s a ü l e m a küsül wälja anda. Alust erilise toidusaamiseks ei ole.“

Ringkäik on tehtud, tuli ikkagi wälja, et polguülemalt ja ainult polguülemalt rippus ära, kas toiduraha maksta wõi mitte. Wist et polguülemale uusi tõendusid muretseda, saadetakse welsker weel kord 7. nowembril sw. haigemaja sisemise haig. eriarst Dr. Falcki juure, muidu ehk juhtub et polguülem weelgi kahtlema lööb. Dr. Falck waatab welskeri läbi ja annab oma autoriteetliku otsuse: „Wajab piimatoitu. Ei wõi hariitliku sõduri toitu süüa.“

Kirjawahetus kestis 1 kuu ja 9 päewa. Kui palju see maksma läks, palju ta aega wiitis, on igaihele selge; kuid welsker sööb wist ikka edasi sõduri toitu, sest polguülem ei tea, mis ta tegema pidi. Sarnaseid nähtusi meie riigi elust oleks wõinud palju ette tuua, kuid jätkub neist kahestki.

Nii kirjutasime meie 17. nowembril, s. o. pooltist kuud tagasi, kuid waese welskeri seisukord ei parane sugugi, ennem halweneb. Wahepeal s. o. 8. detsembril saadetakse welsker jällegi rügemendi wanema arsti poolt Tallinna sw. haigemaja sisemiste haiguste eriarsti poole, kus palutakse welsker Æ. terwisline seisukord läbiwaadata. (Imelik, wist arwati, et welskeril wahepeal 16 puuduwat hammast juure kaswanud on). Eriteadlane arst waatab welskeri läbi ja annab järgmise otsuse: „Kommisjoni, alltoitus, werewaesus, 16 hammast puuduwad. Neuraathenia; kõlbmata, kui ei ole wõimalik wastawat toitu anda.“ Sarnane teinekordne autoriteetlik otsus peaks loomulikult mõõduandew olema, kuid sõjaministariumis käib asi ikka ümberpöördu.

18. detsembril saadetakse welsker Æ. komisjoni, kus järgmine ootamata otsus tehitakse:

„Alust pole wabastamiseks.“

Ja wist ainult sellepärast, et „Walwe“ julges sarnast lubamata nähtust paljastada, hakatakse ülemuse poolt welskerile (keda muu seas kahtlustatakse „Walwele“ andmete andmises) igasuguseid takistusi ja iroonilisi märkusi tegema. Inimestele, kes rasket haige ja kes ülemuse jonnist pärast kannatama peab, wisatakse toorelt ette: „Noh kas said nüüd „Walwest“ piimarahha.“ Sarnast tegu lubawad omale inimesed, kelle kätte meie sõdurite kaswamine on usaldatud.

Oleme kindlas usus, et enne asi ei parane, kui uus sõjaminister (igatahes mitte „kindral-major“ Soots) asju kord tõsiselt wõtab ja sarnaseid südamega isikuid esimeses järjekorras sõjawäest minema kihutab.

J.

—oo—

UNUSTATUD WABADUSSÕDA.

Juhan Liw laseb jutukeses „Peipsi peal“ kaht uppumise hädas olewat talutaati hädaohu silmapilgul ilusaid töotusi anda, mida nad aga peasesdes silmapilki unustawad. Kirjanik näib siin väga tabawalt üht eestlaste iseloomu joont kirjeldanud olema. Lubadused ja teenused unustatakse ruttu mitte ainult eraelus, isiklistes asjades, waid ka üldtähtsustega sündmuste juures. Kas wõib selleks weel tõendawamat näitust olla kui unustatud wabadussõda ja tema kangela-

sed. On üldiselt teatud jant wabaduseristide jagamisega ja hr. reserwi kindral Jaan Sootsi osa selles. Üks inimene surub oma jonnaka tahtmise sihikindlalt läbi ja tekitab sõjameeste ridades suurt pahameele tormi, kuid nõndanimetatud „seltskond“ jääb enam-wähem külmaks pealtwaatajaks. Maksab nüüd sarnaste tühiste asjadega oma mederahu rikkuda!

Sõjawäelastele lubatud eesõigused kohjade saamisel kipuwad ikka rohkem ja rohkem jääma tühiseks sõnakõlksuks, selle asemel õitseb aga „onupoja“ ja „täditütre“ poliitika ning iga hiljem Wenemaalt tulija mitte eestlane riigile üliarwilik „spetsialist.“

Wabadussõja ajaloo wäljaandmisest ei kuule ei kihku ega kahku. Selle asemel ol-

lakse aga kibedasti ametis riigikogu ja wast ka weel Asutawa Kogu stenogrammide trükki toimetamisega, mis hiigla teosena riigi kuldil munda ähwardab, et pakkuda pilti kõigist neist parteidewahelistest sõnadela- hüugust. Wabadussõda aga, hiilgawam le- hekülg meie rahwa minewikust, waigitakse otse sihikindlalt surnuks. Waadatagu ai- nult kuidas naabrirahwad sellel alal tegutse- wad, kus wahel rahwuslise uhkuse kōdistam- iseks liialdamagi kiputakse. Ei oleks wast tohtinud ikka silmapaaride wahel jätta, kelle arwele on näituseks kirjutatud 1919. a. werised Wõnnu ümbruskonna lahingud sakslastega.

Sõja mälestusmärka on seni püstitatud wõimata wähe. Ja kus midagi on tehtud ehk tahetakse selles suhtes, siis on seal pea igal pool tegelastena esinenud, kas ainuüksi ehk peasjalikult ainult sõjast osawõtnud ise. Tallinnas kui pealinnas, peaks kerki- ma suurem mälestussammas, kuid ei saada küsimuse päewakorrale wõtmisegagi hak- kama. Suurte pealekäämistest tõttu, mis kogu- ni kuni tegelikkude wäljaastumiseni ula- tasid, jõuti wiimaks Peeter Wabadusplatsilt lahti kangutada ja Kadriorgu toimetada, aga alune seisab ikka alles tühjalt, just nagu ootaks endist peremeest tagasi. Nüüd hiljuti teati ajalehtedes jutustada, et waba- dusplatsi piirkonda tahetawat asutada loo- maaeda ja tsirkust... Ja sellega wõib olla see küsimus lõpebki. Ning teadmata, mil- lal tuleb kord aeg, kus tänuhikum rahwa- põlw suudab ka Tallinnas Eesti riigi loo- mispäewade mälestamiseks midagi korda saata.

Langenute hauad seisawad pea igalpool korraldamata ja on otse halatsemiswäärilis- te seisukorda langenud. Keegi ei tunne end kohustud olema nende korrashoidmise eest hoold kandma. Lastakse sedasi edasi kesta, siis warsti ei tea meie enam matmise koh- tasidki üles leida.

Näituste rida wõiksime weelgi pikenda- ta, aga jätkugu neist — üldine pilt on nagu nii selge. Igatahes peaks nende wäär- nähtuste kõrwaldamiseks midagi ette wõeta- ma ja tehtama, sest mõned küsimused on rutulise iseloomuga ja kardawad aegumist. Näituseks on wabadussõda ajaloo kokku- seadmine igatahes wiivituse tõttu juba nüüdki palju kaotanud ja kui weelgi aega kaotsi minna lastakse, muutub see weelgi raskemaks ja töö kaotab oma wäärtusest weelgi rohkem. Mõnede selles üldises mär- kuses puudutatud küsimuste juures oleme

sunnitud lähemal ajal pikemalt peatama, sellepärast ei hakka neid siinkohal ka mitte sisuliselt hindama. Tahtsime ainult aasta- wahetuse puhul, kus igatühe pilk tahtmatalt minewiku sündmusi waimusilma eest möö- da libiseda laseb, tähelepanu eriti juhtida nähtuste peale, mis meis rohkem huwi ära- tama peaks. Wahest meelegaalgatades nelja aasta eest olnuid ärewuspäewi ja tundmata uuele aastale wastuminekut ja wõrreldes se- da praeguse olukorraga, leidub siis ka meis rohkem südame tunnustuse süüdi omist ko- hustustest paremaks arusaamiseks.

— a.

—00—

RIIGIAMETNIKKUDE PALKADEST.

Riigi eelarwe tasakaalu wiimine tugeneb meil väga tuntawal määral ametnikkudele maksetawa odawa palga peal. Kõik palga- kõrgendamise püüded on seni pörkanud wastu kategoorilist tõendust: on riigi üles- ehitamise ajajärk, riigikassa on rahast tühi, iga tõsise kodaniku isamaaline kohus on wõimalikult piskuga läbi ajada seni kuni paremad ajad wõimaldawad wäärilise töö- tasu määramist. Kõik see on ju väga õige ja on ametnikud ka tõesti kannatlikud ol- nud ja omade põhjendatud soowidega äär- miselt tagasihoidlikud, samal ajal, kui nii mõnelgi pool streikide ja teiste surwe-abi- nõudega palgakõrgendusi läbi pressiti. In- mene aga tahab kõige pealt süüta. Kuna palgad seda korralikult ei wõimaldanud, siis algas lihtsalt paremate tööjõudude riigitee- nistusest lahkumine — eraelusse, mille tõttu aga riikline aparaat tuntawalt nõrge- nes. Iseäranis lahkus palju eriteadlasi Nii ei kannata wäheste palkade all mitte ainult palgasajaad, waid ka riik.

Äranähes neid halbu tagajärgi, wõeti wiimaks ka palgakõrgendamise küsimus tõ- sisemalt päewakorrale. Määrati mingisu- gune komisjon uute palganormide läbi- waatamiseks jne. Kõige selle töö tagajär- jena on praegu „riigiametnikkude ja teeni- jate palgaseadus“ riigikogus arutusel. Nime- tud seaduse eelnõu ei rahulda aga põrmugi kaaluwa ametnikkude enamuse nõudeid. Tundub kõige pealt mitte-õiglasena. Kuna kõrgemate ametnikkude palgad umbes 100 % wõrra tõusnud, ulatab tõusuprotsent ala- mate palgastmete juures waewalt 10-ni. ja „kõrgendus“ teeb kõigest mõned margad wälja. Ka keskmiste palgaastmega pole

lugu palju parem ühtki. Kui aga arwesse wõtta, et uute palganormide maksmapanemisega ühtlasi ärakaotada tahetakse perekonna abirahad, siis on selge, et paljudele see seadus palga kõrgenduse asemel lihtsalt wähenemist kaasa toob. Kõik see on riigiteenijate hulgas rahulolematust tekitanud ja nend esitusi sundinud märgukirjadega walitsuse ja riigikogu poole pöörama. Hurwitusega tuleb oodata, missugusel kujul küsimus wiimaks otsustamist leiab.

Tuleb igatahes wäga toonitada ja aialkriipsutada palkade suurendamise tarwidust, mis puutuma peab mitte ainult kõrge- maid, waid just ka wähemaid ametnikka. Riik ei wõi ometi selle peale wälja minna, et omale sissetuleku- allikat leida ametnikkudele maksetawate odawate palkade arwel, waid selleks peab juba teisi tuluallikaid leitama. Iga töötajaja on oma palga wäärt. Makstagu korralik paik ja nõutagu siis ka selle eest korralikku tööd. Wäga wõimalik, et ühe osa tõuswaist kuludest ehk ära aitaks katta tulewikus ka wähe, kuid korralikkude, tööjõududega läbisaamise wõimalus. Ühe osa aga aitaks katta õiglasem palkade normeerimine. Seni puudus sellel alal ühtlus. Muna ühedes kohtades „näljapalgad“ sõna tõsisest mõttes, wõidi teistes ametkondades end lajutada niipalju kui süda aga kutsus. Üldiselt tuntud on selles suhtes meie metsaülemad ja riigimõisate ning ringkondade walitsejad ja weel mõned ametmehed. Nii näituseks saawad piiripolitsei (mitte wormeeritawa piiriwalwe) ametnik ja sõjawäe rooduülem ligikaudu ühesuurust palka. Milline wahe aga nende hariduses, töös, ülesannetes ja wastutuses. Nii see uutes normides aga enam jääda ei tohiks. ?

SISEMINISTEERIUMI „PÄRIS- EESTLASED“.

Omaval ajal kõnelesime awalikult „Walwe“ meie politseide juhtiwate jõudude waliku üle ja awaldasime kahtlust, kas hra siseminister siin kõige õnnelikuma käega talitanud ja õiged isikud nii tähtsalle alale tööle määranud on, kui riigi julgeoleku kaitse.

Tol korral tõttas hra siseminister oma pallipäsi ägedalt kaitsma, algas oma parteilist kaitsekõnet ajakirjanduse neegriliste ees isegi oma wastaste „mahategemisega“ ja nii kõrgete ainetega, nagu

tarwidus kodanlasi wabadusi kaitsta ja leidis, et ta suure waewa peale wiimaks ka selleks kohase isiku, tuntud perekonnast päris-eestlase hra Kuubeni leidnud.

Juba seekord kahtlesime hra ministri argumentatsiooni kaaluwuse juures ja selleks olid meil omad põhjused. Nüüd kuuleme täiendawalt, kuidas see puht-eestlane end hiljuti päris „isamaaliselt“ politsei klubis peale siseministeeriumi pidustusi awaldanud. Rohkearwuliste alluwatele preilidele ja härradele andnud meie politsei aateline juht seekord ühe wäikese isamaalise tunni, lastes majesteetlikult oma truualamate saatel kuulda- wale omad soojemad südame soowid: „Boshe tsarjää hrani“!

Eks ole hra siseminister, ülew kuulda seda ammuigatsetud korra alust ka meie truualamlisel kogul?

RIIGI 17 - MILJONILISE KAOTUSE TEINE LEHEKÜLG.

„Walwe“ 38. numbris tõime üldjoontes esile jälle ühe „neist sinatsist“ ebaõnnestunud riigi waranduste realiseerimise operatsioonidest, kus riik oma 17 miljoni margast ilma jäi. Usaldawalt poolt toimetusele saadetud andmete järel selgub, et nimetatud operatsioonil weel teine häda juures, nimelt puudub tagatis, mis juba saadud kahjudele weel uusi kahjusid riigile täiel määral juure tulemast keelaks, sest müüdüd warandus teostatakse ostu-müügi lepingu põhjal, kus ostjale wõimalus on jäetud ostetud waranduse hinda enda arwamise järel reguleerima hakata.

Sellega on siis riigi kodanik, kelle ülesandeks riigi kahjudekatmine jääb, koraks weel selle oina osa edendamata seatud, keda karjus peremehe teadmata halastamata edasi pügada wõib. Kogu operatsiooni käiku jälgides jätab weel wõõrastawa mulje nimetatud operatsiooni erakorraliselt kiire läbiwiimine kaub.-tööstus ministreeriumi poolt, millega muidu mitme aasta jooksul kuidagi hakkama ei saadud.

Kodanikud, kes meie ametiasutustega kuidagi lähemas läbikäimises on olnud, teawad wäga hästi, kuiwõrd raske ühe riigiasutuse käest midagi nõuda on, olgugi, et sinu, kodaniku õigused siin juures seaduslikult kindlustatud; isegi aastaid tuleb selleks ohwerdada ja asutuste uksetaguseid kulu-

tada, enne kui soowitud tagajärjesid saawatud. Käesolewal juhtumisel aga ilmub kaub.-tööst. ministeeriumi esituse lahke pale ette keegi Max Laseri poeg Liebermann, kellele kohe ministeeriumi jookswad operatsioonid selgeks saawad, mis muidu lihtsureliku ees teinekord kümne pitseri taga warjatud. Mees haarab luhtaläinud enam-pakkumise asjast kinni, millest tema isiklikult osa ei wõtnud, teeb kombineeritud ettepaneku ministeeriumile, kes temale 48 tunni jooksul ihaldatud waranduse kätte annab, mida praeguste turuhindade järel 29 miljoni marga peale arwata tuleb, mille eest ostja ise waewalt 12 miljoni marka riigile maksma saab. Meie taluomanikud ning linna- ja älewisepad, kes kõige kibedama rauapuuduse ajal nõutalt ümber nende rauamägede omal ajal kõndisid, ja mõnda puudagi sellest warandusest enda lagunened wankri ehk saha hõlma jaoks osta mangusid, seda aga kuidagi kätte ei saanud, sest et riik oma korralduste juures seda warandust ainult enam-pakkumise teel ning kogusuuruses müüa soowis, mis nüüd aga peale müügi, spekulatiivselt käest kätte edasi rändab. Siin peitub otse taewani ulataw ülekohus, mida kuidagi sõnade taħa peita ei saa. Kui nüüd riigiasutuste ja hra Liebermanni wahel tehtud ostu-müügi lepingut sisuliselt waadelda, siis wõib siin iga kodanik selgusele jõuda, et mitte ostja siin mingisugust riisikot ei kanna, waid ainult meie „liig wastutulelik“ ja sellepärast ka lugupeetaw riik, kes tehtud lepingu põhjal wana metalli ostja juudi kasutada on annud, nõnda et riik juba kaotatud miljonitele weel miljoni suuruseid kahjusid juure arwama peab, kui siin kohe piirisid ette ei tõmmata.

Kokkuseatud lepingu sisulise külje illustratsiooniks toome siin ruumi puudusel ainult põhja panewad wäljawõtted üksikutest lepingu punktitest, mis ära näitawad, kuiwõrd siin riigi ja rahwa huwidekohaselt asja on käsitatud.

Leping.

Ükstuhat üheksasada kahekümne teisel aastal oktoobrikuu päewal on (alamal müüja nimetatud) ja kodanik Max Laseri p. Liebermann, kelle elukoht Tallinas omawahel alljärgnewa lepingu teinud:

1. Wabariigi walitsuse otsuse põhjal 18. oktoobrist 1922. a. prot. nr. 75, punkt 8. põhjal müüb müüja ostjale wana metalli seest, mis asutuse waldamisel, mida üldse umbes puuda, wäljawalides

selle hulgas, mis ümberwalamiseks kõlbulik, s. o. mitte õhem kui 6 mm., mis pikkuses kuni 1½ meetert ja laiuses kuni ½ meetert, ning mille hulgas ei ole tsingitud ja üle tinutatud asju, traati ning laetud kuulisid umbes puuda enam ehk wähem, nii palju kui faktiliselt koha peal leidub ja ostjale müüja poolt kätte antakse, hinnaga à 28 Emrk. puud franko koha peal.

Märkus II. Kõik wana metall müüakse niisuguses olekus, nagu tema müügi päewal tegelikult koha peal leidumas, mille juures metalli wäljawalimine, laadimine ja ärawedu peab sündima ostja poolt, tema töölistega, abinõudega ja kulul.

Märkus III. Tähendatud hinna sisse on arwatud ka wäljaweo toll, s. o. kaks marka puuda pealt. Nõnda et müüja asutus müüdüd metalli eest Emrk. 26 pro puud saab.

Punkt teise algul määrab 10% kautsooni ära, kuna nimetatud punkti lõpuosa sõnasõnalt järgmiselt üleswõetud. (Toimetuse märkus).

Müüdawa wana metalli wäärtus saab kindlaks tehtud müüja poolt temal käsitada olewate andmete põhjal.

Siin paistab wäljenduses wiga olema, kui arwesse wõtame p. 1. üleswõetud müügihinna ja tehnilised tingimised (meie märkus).

Punkt 6. Ostja on kohustatud ostetud wana metalli wastuwõtmist ja wäljawedu korraldama kahe kuu jooksul selle ostu-müügi lepingu allakirjutamise päewast arwates; kui aga nawigatsioon lõpeb sel aastal enne selle lepingu tähtaja lõppu, siis arwatakse wastaw aeg tulewasest nawigatsioonist juure.

Punkt 10. Tempelmaksu kannawad ostja ja müüja pooleks (!).

Juhime maksude peawalitsuse tähelpanu seisukoha wõtmiseks, sest kuni tänini on riigiasutuste tegewuse praktikas maksew olnud kord, kus riigiasutuse ja eraisikute wahel tehtud ostu-müügi lepingute juures tempelmaks mitte riigiasutuse kanda pole jäänud (toimetuse märkus).

Punkt 12. Ostjal on õigus osta kõik wana metalli, mis punkt 1. tähendatud, s. o. ka suuremaid tükka, kui 1½×½ meetert hinnaga à 28 Emrk. puud, franko koha peal, ning müüjal ei ole õigus enne käesolewa lepingu lõppu punkt 1. tähendatud wana metalli teistele müüa.

Punkt 14. Kõik selle lepingu täitmise puhul tekkiwaid tehnilisi küsimusi lahendab

kaub.-tööstus minister. (Raswase kirjaga igalpool meie poolt märgitud. Toim.)

Allkirjal.

P. S. Tähendame, et kirjeldatud leping kui kawa kõikide riigiasutustele, kelle waldamisel müügi alla määratud wana metall seisis, kaub.-tööstus ministeeriumi poolt laiali saadeti, otsekoheks teostamiseks koha peal, mille järel ka asutused lepingud ostjaga sõlmisid.

Nõnda siis leping paberi peal, mis tegelikus elus järgmiseks kujunes:

Ostja hra Liebermann asus lepingu teostamiseks. Esimeses joones tuhnib tema oma töolistega kui mutt kewadel juurewilja aias, laotades igal pool suure waewa ja kuludega seotud wana raua mäed laiali, sealt ainult seda wälja otsides mis temale kohane paisatab olema, selle juures tema koguäärtust miinimumini vähendades.

Kes seda järeljäänud wana rauda uuesti jalust ära koristab peale ostja tuhnimist, jääb küll teadmataks (eks muidugi riik. toim.), enda raha press kiirustades, sest ostjal on siin lepingu läbi käed täiesti wabaks jätud.

Lepingu punkt 12 jääb oma süu poolst kõige armetumaks, sest et siin on ostjale tagatis antud kõike wana metalli, mida wiimane koha peal leiab, lepingus üleswõetud hinnaga osta, kuna müüjal, s. o. riigil, siin enam midagi ütelda ei ole.

Nii kui kuuleme, on selle lepingu punkti põhjal üks lepinguosalistest riigiasutustest paar tuhat puuda wana malmi ära anud wana raua hinna eest, mida riigitööstus ise wäljamaalt ostma on sunnitud, temast kolm korda rohkem makstes.

Lühidalt öeldes on siin riigi warandust, mida riik lepingu põhjal ostjale otsekohe müünud ei ole, ka ostjale ära pantinud. Milleks niisugust kombinatsiooni lepingusse üleswõtta tarwis oli, jääb mõistatuseks, sest analoogiliselt ka tulewikus talitades, wõib mõni lepingu sõlmija riigiasutus veel juhtunumalt talitada ja mõnesuguse lepingu punkti ridade wahel wiimaks kogu riigi oma aktiwa ja passiwaga ära pantida. Kas siin lepingu sõlmimisel täielik mõtete segadus wõi lihtsalt „juhuslik“ wastutulek ostjale, maad on wõtnud, jääb esialgu teadmataks. Wiimane oletus paistab siin enam tõenäolisem olema, kui meie ostja järgmist manöwert arwesse wõtame.

Kui ostja ligi pool kohal leitud wana metallist ära oli wedanud, tõstab tema kaub.-tööstus ministeeriumi ees küsimuse

üles, kas ministeerium mitte nüüd, kus ostja temale kõlbuliku wana raua koha peal wälja õngitsenud ja ärawedanud, temale seda mahajäetud materjaali soodsamalt tingimistel maha ei müüks, sest et riigile wististi wäga soowitaw oleks, et tema sellest rämpsust kord wabaneks, mille juures ostja isegi mõnel juhtumisel paar marka puuda pealt rõhkenki nõus oleks maksma, kui temale see materjaal nõuetawas mõötudes koha peal riigi arwel walmis lõigatud saaks, kuna teiselt poolt temal kui ostjal lepingu põhjal ostu eesõigus antud, selle juures wäga hästi teades, et lõikamine neli korda suurem tema poolt pakutud hinnawahest on, kuna wana katalde lõhkumine näituseks kümme korda suuremaid kulusid nõuab.

Kuuldawasti ei ole kaub.-tööstus ministeerium veel selles asjas seisukohta jõudnud wõtta, kuid ostja on kindlas arwamises, et tema „õiglastele“ soowidele wastu tuldakse.

Niisugusena on siis tegelikult teine lehekülge sellest kodanikule näkkuhirwitawast riigiasutuste armetust asjaajamise wiisist ja korrast kujunenud, kus riigi huwid teise järge küsimuseks on saanud, mis tungiwat nõudmist iga kodaniku südames esile kutsub, et meie riigiasutuste tegewuse põhijooned iseäranis riigi waranduste realiseerimise alal põhjalikule rewideerimisele ja tegelikule elule kohaseks muudetud saaks, mille juures riigi huwid enam tähelepanu peawad leidma.

Wastasel korral muutub riigikassa põhjata pajaks, mis meid majandusliselt nõukogude paradiisi wärawatest sisse wiib.

Selle juures nõuame tungiwalt, et kirjeldatud riigi waranduse ostu-müügi lepingud kaub.-tööstus ministeeriumi poolt kohe tühistataks, sest et siin ainult riigiwaranduste häwinemine kindlasti ette näha on.

S...m.

—00—

JÄRJEKORRALINE POLITSEI OHWER KEILAS.

28. nowembril s. a. lasti politsei poolt Keila alewikus kohalik majaomanik Johannes Kruus wäga kahtlasel teel maha, missugune jõe sündmus õudselt ümbruskonna peale mõjus ja meeli ärewuses hoiab. Et lähema aja jooksul see Keila politsei jaoskonnas juba kolmas juhtumine on, kus kodanikud

oma elu politsei läbi kaotama on pidanud, siis tuleb tõsiselt küsida, kus metsikus paigas meie elame ja kuhu sarnane süsteem Eesti riigi lõpuks wiib.

Tapetu Kruus oli tõsine isamaalane, agar seltskonna tegelane ja ausate elukommetega isik, mille tõttu tema tapmine politsei poolt mõistatuseks jääb, aga et see süiski sündis ja süüdlasi isegi nagu seltskonna pilkeks ametis edasi peetakse, siis on väga tarwilik, et mõni kõrgem wõim sarnasele wägiwallale kiirelt lõpu peale teeks, wastasel korral ei tunne ka teised kodanikud oma elu hädaohuta olema.

Kruusi tapmise juures on weel see asjaolu väga imelik, et tema surnukeha alles teisel päewal mitte politsei, waid tapetu naise poolt alewi wahelt: keskelt, aia äärest üles leiti, sündmuse paigast mitukümmend sammu eemal ja kuhu surnukeha nähtawasti tassitud oli, sest surmawad kuulid olid Kruusi südamest ja kopsust läbi tunginud ja teda seega silmapilkselt surmanud, nii et Kruus ise nii kaugele enam minna ei wõinud. Et tapetu mingisugust laskeriista ligi ei olnud, waid tema suust isegi saiapuru leiti, siis tuleb kindlasti järeldada, et tema politseinikkude elule kardetaw ei wõinud olla ja et siin isegi ei riiust ega waielusest politseiga iuttugi ei ole.

Kruusist jäi järel lesk ja 4 wäikest last, kellest kõige wanem 6 aastane, kuid seni ei ole ametiwõimude poolt perekonna toetamiseks mingisuguseid samme astunud ja see ei näi neid sugugi huwitama, mis jälle oma korda tõenduseks on, kui pisikene wäärtus on kodanikul Eesti politsei ees.

Õigusega tuleb ütelda, et sarnane kodaniku mahalaskmine, nagu seda Kruusiga oli, tõesti kuulmata ja lubamata sündmus on, mis üksnes äärmise lohaka korralduse tõttu meie politseis aset wõib leida, kus niisugused sündmused ainult kõige lihtsamateks „juhtumisteks“ nimetatakse ja alati politsei „wõiduga“ lõpewad.

Ei ole mitte üleliig tähendada, et seesama politseinik, kes Kruusi surmas, ka teiste wägitagudega korda sai, näituseks ei maksnud elanik maksuwõlga, pandi tema nina alla rewolwer ja tõesti puuduses olewa kodaniku wiimane seelik wiidi maksu-tasumiseks „ülemuse“ ette; ehk kui matuselised ei läinud lehma politseisse wiima, siis jällegi rewolwriga mahalasta ähwardati, mille juures alati tähendati, et „minul on õigus kohe maha lasta, sest seda on ülemus käskinud“.

Kui aga nüüd küsida, kes õieti need käskijad ise on, selgub, et Keila jaoskonna politsei ülemaks on endine urjädnik, selle

ülemaks — endine politsei kirjutaja ja wiimase ülemaks — endine politsei priistawi abiline, ja okkupatsiooniaegne politseikommissar, kes isegi sellega toime sai, et oma „oskust“ ja „wilumust“ enamlastele pakkus. Kas need ei ole tsaariaegsed „suurused“ ja „wõimumed“, kes on osanud enesele uuendatud riigikorra juures väga soojad kohad leida. Kruusi tapmise juures oli nagu ikka ainult tähtis „politsei tegewust õigeks teha“, kuna muu asi praeguse aja „herrasid“ sugugi ei huwita. Kuidas niisugused mehed üksteise eest seista oskawad, näitab piltlikult ka weel see asjaolu, et kui 1921. a. sügisel Keila seltskonnategelaste nimel palwet awaldati politsei jaoskonna ülemat, kelle tegewus juba siis õigetes wärwides teada oli, wähemalt ümberpaigutada, milleks ka lubadus anti, siis ei tehtud seda lõpuks ikkagi mitte, sest seltskonna arwamine ei pidada politseinikkude kohta mõõduandew olema.

Asja tähtsuse pärast on tingimata tarwilik süüdlasi, nii hästi otsekoheseid kui kaudseid, kohe kohtu alla anda ja politsei hulgas kaugeleulatataw puhastustööd läbi wiia, nende kuritahtlilise omawolile ja wägiwallale kiiret lõppu teha ja politsei juhtimine kohasemate isikute kätte anda, kellest puudust ei wõiks olla, kui muidugi sarnast „ülespidamist“, „wilumust“ ja „oskust“, millega praeguse aja politsei nii rikastatud, uutelt ei nõuta.

R. Pr... et.

—00—

K R O O N I K A.

Juudid lahkuwad hulgawiisi Wenemaalt.

Meie välisministeerium on nende päewade sees Juudi esitusest palwe saanud, et Eesti wõimaldaks läbisõidu Wenemaalt tulewatele juutidele, kes Narwa kaudu tulles, üle Riia edasi sõidawad. Wäga palju neist kawatsewat Ameerikasse sõita. Kuuldawasti ei olda meil läbisõidu wastu, kuna aga peatamist meie pinnal ei lubata, waid rong otsekohe peale karantiini ülesannete täitmise, Riia poole edasi saadetakse. Kuuldawasti on Läti samale seisukohale asunud läbilaskmise mõttes, kusjuures aga Lätis teatawat aega peatada lubatakse. „W. Maa“.

Meil on siiski põhjust arwata, et nii mõnigi juut sel wõi teisel teel ennast Eestisse poetab ja meie juudirikast pealinna kogu weelgi suurendab. Omalt poolt arwame, et välisministeerium peaks küll nende läbilaskmise suhtes eitawale seisukohale asuma.

Metsaülem metsaga hangeldamas.

Seaduse järel ei tohi metsaametnikud metsaga kaubelda, kuidas mõnes kohas seda seadust täidetakse, näitab järgmine asjatu:

Möödunud aasta sügisel müüs Pagari metskonna metsaülem Steinberg, Wäike-Pungerja asunikule Jüri Piilow'ile tüki metsa edasimüümiseks maha. Et Piilow ostja suhtes ei pruugiks mures olla, lubas metsaülem S. ostja ise muretseda, kui palgid jõe le weetud.

Teades, et Piilowil metsaraiumiseks ja väljavedamiseks raha puudus, andis lahke metsaülem Piilowile omalt poolt selleks osttarbeks 30.000 marka. Et Piilow, saadud 30.000 marga peale vaatamata ikkagi üksinda selle tööga walmis ei saanud, wõttis tema lisaku walla kodaniku Eduard Palmi ja Mäetaguse walla kod. Tiido Tartlandi omaile osanikkudeks. Mehed raiusid metsa maha ja wedasid jõe le, kuid Steinbergi poolt lubatud ostjat ei olnud kusagilt näha. Mõne aja pärast ilmus metsaülem Steinberg ühes metsnik Woolensiga, wõttis palgid üle ja maksis raha 12 marka kubikjalast ära. Kuhu metsaülem palgid saatis ehk kellele ta nad edasi müüs, ei ole esimestel metsa ostjatel teada. Niipalju on aga teada, et sama jõe teisel kaldal, kuhu Piilow ja Ko. ostetud palgid wedasid, ka suurem arv riigi palke olid, mis enampakkumisele pidid minema alghinnaga 18 marka kubikjalga, missugune hind aga wõistluspakkumisel palju kõrgemaks tõusis.

Kurjad keeled teawad kõnelda, et käesolewal aastal (s. o. 1922), ka sarnast äri toime panna sepiusetakse.

Et sarnane riigimetsaga hangeldamine täieti lubamata on, siis peaksid wastawad wõimud ennast asjasse segama. Metsakauplejad, kes ennast tüsata lasid sellega, et poole hinna eest palgid metsaülemale ära müüsid ja et metsaülem neid ise ostis ja 30.000 marka neile etteandis, ei saa etteoodud tõsiasja muidugi salgama.

Wörgutaja.

*

Raudtee ülemuste lustisõnnuuest.

Tihti loeme ajalehtedest, et keegi raudtee ülemustest väljamaale sõitnud, kus harilikult wõimalikult kaua wiibitakse. Sel olekul on palju häid külgi — esiteks waba teenistusest, teiseks kulud komandeerimise rahana riigi kulul, väliswaluutas. Sel ajal aga kiratsewad mitmedki hädapäralised as-

jad krediidi puudusel. Hiljuti wiibis juba üks mitmeliikmeline komisjon Saksamaal, kelle ülesanded paljudel teadmata, kuid laupäewal 9. skp. sõitis jällegi uus kolmeliikmeline komisjon wälja, (wälisühenduse inspektor Selja, raudtee ülema abi Jemin ja liikumisosakonna ülem Reimann). Sõidu eesmärk, nagu „Päewalehest“ loeme, on Königsbergi raudteede otseühenduse konwe-rentsist osawõtmine.

Jääb küsitawaks, mis jaoks sõitsid konwe-rentsile kolm juhtiwat tööjõudu, kelle äraolekul nende töö seisab? Minu arwates oleks wälisühenduse inspektori sõidust küllalt, kelle otsekohesesse kompetentsi konwe-rentsistest osawõtmine oleks. Mis jaoks aga temale weel kahte nõunikku waja oli, jääb küll arusaamatuks! Nähtawasti toime-tatakse siin lustisõitused riigi kulul, kuid ametlise etiketi all. Kas tunneb selle nähtusele ka riigikontroll kaasa?

Kah ähwardus!

„Waba Maa“ sõnume järele on haridus-ministeeriumi kooliosakond kõikidele güm-nasiumidele teatanud, et kui neis õpeasutus-tes puudulikult Ladina keelt õpetatakse, nagu seda mõnest kohast ministeeriumile teatatawat, siis tehtawat sarnasel juhtumisel käesolewal kewadel ministeeriumi poolt korraldus, et nende gümnasiumide lõpetajatele ainult reaalgümnasiumi reaalaru tunnistu-sed wälja anda ehk teiste sõnadega Ladina keele õppimist mitte lugeda. No tagantjä-rele lood meil ikka algupäralistemaks muu-tuwad! Wist ikka ministeeriumi ja kooliju-hatuste ülesanne on hoolitseda koolides korraliku õpetegewuse eest ja kõrwalekaldu-miste puhul warakult wastawaid sammusid astuda. Samuti langeb ka igasugune wastutus nende peale. Nüüd aga tullakse ja öeldakse õpilastele — waadake, meie õeme teid halwasti õpetanud ja selle eest arwasi-me heaks teid ka weel trahwida: teie wae-wa meie ei loe „numbrid“ wälja ei pane ja nõnda siis — olge lahked, — katsuge weel kord pärastpoole Ladina keele õppimisega õnne, wahest selleks ajaks paraneb ka õpe-tamine. Mis täna Ladina keelega sünnib, wõib homme päew aset leida mõne teise õpeaine juures. Keegi kooliskäijatest ei wõi enam julge olla, et mõne õpetaja nõrgaks-tunnistamisest wiimase „numbert“ temale ehk terwale klassile ei panda ja istuma ei jäeta. Kõik on kokkuwõttes looks teadmata tunde ja tekitaks ärewust, mis omakor-da õppimist halwaks.

Kui ministeeriumil halwa õpetamise kohta oligi mõnesuguseid andmeid, siis pidi ta korraldusi tegema õpetamise paremale järjele seadmiseks just neis kohtades, mitte aga üldisustama hakkama. Milgi tingimisel ei wõi aga wastutawateks ja kannatajateks teha õpilasi, liiatigi weel õpeaasta keskel, kus hulk tööd juba selja taga. Õpilastel olgu ikka ajati julge teadmine, et nende waewa tagajärgi annab. Puudub see, siis ei wõi juttu olla ka õppimise edust. — ?

* * *

Minu majas Saaremaal asuwad juba pikemat aega sõjawäelased sees. Seal on küll rannawalwurid, küll Mere Sidemehi, — ühed tulewad, teised lähewad.

Asi oleks kõigiti korras, kui mitte wäike wiperus wahel ei oleks, nimeit ei maksa wastawad wõimud üüriraha sugugi. Nüüd on ümmarguselt kolm aastat täis, kuid seni ei ole üürist midagi kuulda.

Küll käisin wallawalitsuses, küll maakonnawalitsuses, kuid keegi ei tea midagi ütelda.

Olen 70 aastat wana, oma wiimase rahaga ehitasin omale maja, kuid nüüd pean wist kerjama minema, sest keegi ei mõtle ruumide eest midagi maksta. Oleks minu majas vähemalt erainimesed elanud, siis oleks ikkagi vähemalt leiwaraha saanud. Nüüd olen aga täiesti raskes seisukorras.

K. Peters.

Loodetawasti ei jäta Merejõudude juhataja jeda kirja tähepanemata ja teeb wastawa korralduse. K. Petersi elukoht on Saaremaal, Leisi wallas, Meiste külas.

—oo—

TEINE AWALIK KÜSIMUS RIIGIKONTROLLÖÖRILE.

Toimetusele on saadetud kahe Eesti metsatööstuse äri allkirjaga pikem kiri selle kohta, kuidas teedeminister hra Ipsberg kaubamaja „Atlanta“ direktorina olles, riigi raudteewalitsusele 45.000 tükki liiprid müüs, millest 20% alawäärtuslised ja kõlbmatad olid. Turuhind on tol ajal 180—185 marka tükk, kuna „Atlantale“ makseti liipritest, alawäärtuslised ühes arwatud, 200 marka tükkist, seega warises riigikassast peale normaal-protsendi ligi 2½ miljoni marka „Atlanta“ tasku.

Kas on riigikontrollööril see riigile kahjulik operatsioon teada? Jaatawal korral, kas on süüdlasi wastutusele wõetud.

—oo—

KIRI TOIMETUSELE.

I.

„Walwes“ nr. 38 ilmunud kirjatüki „siseministeeriumi kabareest ja kaitsepolitseist“ kohta palub siseministri kantsleil, ministri ülesandel, järgmist õiendust awaldada: Selle kirjatüki pealkirjast wõib arusaada, nagu oleks siseministeerium mingisuguse kabaree asutanud, mis tõeie ei wasta. Samuti ei ole õige, et siseministri isiklised algatusel politseinikkude klubi asutati. Tallinna politsei ametnikkude kogu esitajad on peale nimetatud kogu põhikirja kinnitamist omale oma algatusel need ruumid kogu jaoks otsinud ja leidnud. See oli ja on politsei ametnikkude eraasi, kuhu nad oma kogu, kui eraselti, jaoks asupaika leiawad. Siseministri kantsleil on teada, et kogu ruumid restoraan „de Russie'ga“ ühes majas asuwad — kuid terwe see küsimus on, nagu tähendatud, ametnikkude eraasi ja puutub täiesti nende eraelusse.

Siseministri Kantsleil Juhataja
(allkiri).

—oo—

Wäikesed ääremärkused.

Tallinna tänowate ümbernimetamisega ei näi ristijatel õnne olema. Pika hoowõtmise ja pealekäimiste tagajärjel saadi siiski lõpuks niikaugele, et ümbernimetuste kawa walmistati ja wolikogule wastuwõtmiseks ehitati. Leiti aga palju puudusi. Mõnede Eesti tähtsamate tegelaste nimed olid antud linnaserwa tänowatele. Friedr. Reinhold Kreutzwaldi, Willem Reimanni, Karl Robert Jakobsoni jne. tänowateil olid saanud lihtsalt Kreutzwaldi, Reimanni ja Jakobsoni jne. tänowad. Sarnase nimelisi isikuid leidub aga Eestis palju ja keegi ei wõi ütelda, et nimetus just meie endiseid rahwategelasi tähndab. Leidus ka „Irwe tänow“. Teadmata, kas sellega taheti „Kapten Irwe tänowat“ tähendada. Sarnasel korral leiaks siis meie rahwawägi ka austamist ühe ainsama tänowaga, olgugi, et seegi kõrwalises kohas asub. No selle eest saawad pealinnal olema muu seas järgmised „ümberristitud“ rahwuslised tänowad: Aufraalia, Kristiine, Toom-Kooli, Toom-Rüütli, Hollandi, Uue-Hollandi, Hollandi põik tänow jne.

Uuteks Eesti kodanikkudeks on wastu- wõetud järgmised „eestlased“: Bogopriim- tsew, Nikolai; Ljapunow, Walerian; Zur- Mühlen, Eduard; Pilar, Pilchau, Nikolai; Schumann, Alfred-Theodor Anton; Wahl, et nii mõnegi neist oma nime ette endise aja hiilguse tundemärgiks teatud tiitli wõib kir- jutada. Uute kodanikkude juurewõol saab muidugi järgnema, sest käepärast olewate andmete järel tunnawad suurt tungi „ema- maale“ tagasitulekuks need isikud, kes ok- kupatsiooni wõimudega Saksamaale läksid Landeswehri ja Bermontiade näol Eestile hiilgawat tulewikku walmistama.

* * *

Tartus peeti hiljuti üleõpilaste eduskon- na walimisi. Seal juures tuli ette wäga ül- lataw ja iseloomuline wäärnähtus. Kandi- deeriwastest nimekirjadest blokeerisid healte ülejäägi liitmises Eesti korporandid Saksa korporatsioonide nimekirjaga. Nii kaugel oleme siis juba Eesti rahwuslise waimuga Tartu Eesti ülikoolis. „Postimees“ küsib sel puhul: „on siis Balti Saksa herraskul- tuuri wana wiin tõesti juba nii sügawasse ühe osa Eesti akadeemilise kodanluse ja isegi nooruse pead pöörutama pannud?“ Tartu Saksa leht aga leiab selle sammu tin- gitud olema „püüdest isiku kultuurile, ilma milleta mingi kultuur mõeldaw ei ole, ja ar- mastuses kodumaa wastu“.

Taewas, missuguste tempudega küll „ar- mastuses kodumaa“ wastu hakkama ei saa- da. Waene kodumaa! Piinlik on su poe- gade pärast. Obserwer.

—oo—

LÜHIKE WASTUS SISEMINISTRI SELE- TUSE PUHUL.

Käesolew nummer oli juba walmissaa- misel kui kohalikkudes päewalehtedes leid- sime hra siseministri pikema seletuse „Wal- we“ konfiskeerimise põhjuste üle. Et „Wal- we“ toimetuse selle kutse auosaliseks ei saa- nud, siis oleme sunnitud ainult ajalehtedes ilmunud teadete järele hra siseministri e b a õ i g e i d „seletusi“ ümber lükkama. Meil on tõsised põhjused karta et hra siseminis- ter „Walwe“ esitajat lihtsalt sel lihtsal põhi- jusel ei kutsunud, et k a r t i s et tema „sele-

tused“ algusest kuni lõpuni ümberlõikatud saawad.

Oleme sunnitud ruumipuudusel tühidalt tegema.

Ei ole õige et pilt mis „terrori Wene- maal“ kujutab, hra Liiwi erakorteris tehtud, waid see pilt on üleswõetud k.-p. kantselei ruumides. Seda tõendawad tapeedid, raha- kapp ja ukse peal olew k.-p. ametlik silt ja tarwiduse korral rida tunnistajaid. Edasi, kui hra siseminister oleks waewaks wõtnud „näitlejate“ riideid mõlemal pildil wõrrel- da, siis oleks ta näinud et nad sugugi ühed ja needsamad ei ole. Ergo mitte „uue aasta wastuwõtmine“ waid midagi muud.

Ja lõpuks kuidas ei seletanud hra sise- minister k.-p. Tallinna jsk. hra Liiwi waras- tatud pükstest, mis põhjust andis toimetu- ses läbiotsimiseks, jääb rohkem kui arusa- matuks. r

Ütleme et poliitilise politsei kui ni- suguse wastu ei ole toimetusele midagi üteld- da, küll aga isikute kohta.

Järgmises numbris pikemalt.

—oo—

Kirjawastused.

L. S.-r. Tartu. Tänaune hea õnnesoowi eest.

W. J. Walk. Saatke, arwame tasu alla. K.-k. „—“. Ei saanud tarwitada, liig wäikse tähtsusega.

J. R. Irboskas. Teatage lihtsalt polit- seiwõimudele.

P. P. Wiljandis. Paistab uskumata, kui tõendused juure lisate, siis otsustame.

K.-J.-n. Tartu. Teateid wõite saada toi- metusest.

Mõru. Kui Teil ei ole julgust oma nime awaldada, ei ole ka meil julgust seda kirja- tükki awaldada.

Järgmine „Walwe“ nummer ilmub
esmasp. 29. jaanuaril.